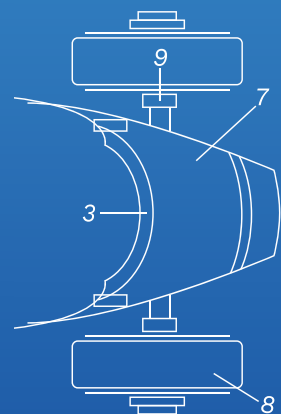
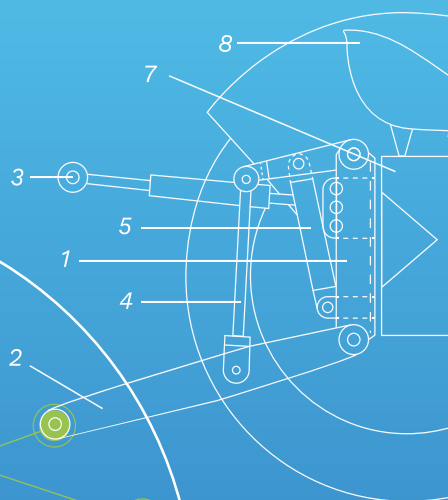
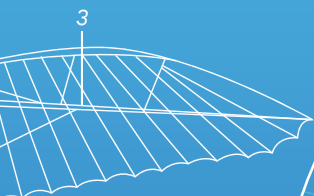

Szellemi Tulajdon
Nemzeti Hivatala

SZELLEMI TULAJDON
AZ AKADÉMIAI SZFÉRÁBAN

SZELLEMI TULAJDON AZ AKADÉMIAI SZFÉRÁBAN

ÖTLETBŐL ÉRTÉK

Szerzők:

Prof. Dr. Levendovszky János, az MTA doktora
Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó
Dr. Keserű Barna Arnold PhD
Dr. Tomasovszky Edit PhD
Prof. Dr. Görög Márta
Dr. Dudás Ágnes,
Dr. Molnár István
Haszonits András
Prof. Dr. Barta Judit
Dr. Sági Edit PhD
Dr. Legeza Dénes PhD
Dr. habil. Pogácsás Anett
Dr. Ujhelyi Dávid PhD, LLM

Szerkesztő:

Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó

Nyelvi lektor:

Várfalviné Tari Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Kiadta a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
Felelős kiadó: Farkas Szabolcs

ISBN 978-963-9157-99-6

SZTNH – 2025.005

TARTALOMJEGYZÉK

AZ INNOVÁCIÓS MODELLEK, VALAMINT A TUDOMÁNYOS ÉS INNOVÁCIÓS PARKOK HELYE AZ AKADÉMIAI SZFÉRÁBAN

DR. KESERŰ BARNÁ ARNOLD PHD

1.	BEVEZETÉS	17
2.	AZ INNOVÁCIÓ FOGALMA ÉS MODELLJEI.....	18
3.	A TRIPLE HELIX MODELL, AVAGY AZ EGYETEMEK SZEREPE AZ INNOVÁCIÓBAN.....	20
4.	A HAZAI INNOVÁCIÓS ÖKOSZISZTÉMA – A PARK RENDSZER.....	22
5.	TERÜLETI KÖVETELMÉNYEK	24
6.	AZ EGYES CÍMEK ELNYERÉSÉRE VONATKOZÓ FELTÉTELEK	25
7.	TELJESÍTENDŐ CÉLOK ÉS VÁLLALÁSOK	28
8.	ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS	30
9.	BEFEJEZÉS.....	30

AZ EURÓPAI UNIÓ EGYETEMI STRATÉGIÁI, INNOVÁCIÓS POLICY-JE ÉS EZEK METSZÉSPONTJAI, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KUTATÁSHOZ VALÓ JOGRA ÉS A SZELLEMI TULAJDONJOGOKRA

DR. TOMASOVKSZY EDIT PHD

	BEVEZETÉS	33
1.	ALAPVETÉSEK	33
1.1.	A tudásháromszög elemei és azok kölcsönhatásai.....	33
1.2.	Innovációs elméletek.....	34
1.3.	A kutatáshoz való jog.....	36
2.	AZ EU FELSŐOKTATÁSSAL ÉS INNOVÁCIÓVAL KAPCSOLATOS KÉPÉNEK FEJLŐDÉSE	37
2.1.	Felsőoktatási és innovációs koncepciók a 90-es években	37
2.2.	A Lisszaboni stratégia (2000-2010)	39
2.3.	Az Európa 2020 program (2010-2020).....	42
2.4.	Az EU megújított felsőoktatási programja (2017)	44

2.5. Az „Európai Egyetemek” kezdeményezés	46
2.6. Az oktatás és képzés terén az európai oktatási térség létrehozása érdekében és azon túlmutatóan folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszere	47
2.7. Az Európai Innovációs és Technológiai Intézet és a stratégiai innovációs terv.	47
2.8. Az európai egyetemi stratégia.	48
2.9. Az EU felsőoktatási csomagja	51
3. ÖSSZEGZÉS	52

AZ EGYETEMI SZELLEMI TULAJDON KIBOCSÁTÁS HATÉKONYSÁGÁT TÁMOGATÓ TÉNYEZŐK ÉS AZOK EREDMÉNYESSÉGE PROF. DR. GÖRÖG MÁRTA

1. A SZABÁLYOZÁSI KERETRENDSZERBEN REJLŐ „MOTIVÁCIÓS” HATÁS . . .	55
2. INTÉZMÉNYFINANSZÍROZÁSI „MOTIVÁCIÓS” KÖRNYEZET	61
3. A FOLYAMATRENDSZERT TÁMOGATÓ MENEDZSMENT SZISZTÉMA ÉS EGYETEMI BELSŐ „MOTIVÁCIÓS” ESZKÖZÖK MINT JÓ GYAKORLATOK . . .	63
4. AZ EGYETEMI SZELLEMI TULAJDON KIBOCSÁTÁS SZÁMOKBAN	65

AZ IPARJOGVÉDELMI OLTALOM ALÁ ESŐ SZELLEMI ALKOTÁSOK VÉDELMEINEK LEHETŐSÉGEI AZ EGYETEMI SZFÉRÁBAN (IPARJOGVÉDELMI OLTALMAK, KNOW-HOW ÉS AZ EZEKHEZ KAPCSOLÓDÓ SZOFTVER-, ADATBÁZISHASZNOSÍTÁS) DR. DUDÁS ÁGNES

1. IPARJOGVÉDELMI OLTALMAK JELENTŐSÉGE	69
2. EGYETEM PROFILJÁHOZ ILLESZKEDŐ DOMINÁNS IPARJOGVÉDELMI ÉS MÁS, SPECIÁLIS OLTALMI FORMÁK	70
2.1. Szabadalom	70
2.2. Használati minta	71
2.3. Formatervezési minta	72
2.4. Védjegy	72
2.5. Know-how	73
2.6. Szoftverek és adatbázisok hasznosítása.	74
3. AZ IPARJOGVÉDELMI ELJÁRÁS FOLYAMATÁNAK LÉPÉSEI	75
3.1. Besorolási mátrix.	76

3.2. A nyilvánosságra hozatal jelentősége	77
3.3. Mérlegelési szempontok, ütemezés	78
4. GYAKORLATI TAPASZTALATOK A FELMERÜLŐ KIHÍVÁSOK KAPCSÁN.	79
4.1. A bejelentési eljárás során észlelt nehézségek.	79
4.2. Az oltalomszerzési folyamatok közben felmerülő problémák	81
4.3. Hasznosítási folyamat előrehaladása során tapasztalt zökkenők.	81
5. TALÁLTMÁNYHASZNOSÍTÁS.	83
5.1. Folyamatban lévő fejlesztések nyilvánosságra hozatala.	85
5.2. Kutatási eredmények testreszabása	85
5.3. Partner által jelölt kutatási feladat végrehajtása során keletkezett eredmények helyzete.	85
5.4. Sikerorientált működés, mint jövőbeli modell	86
6. ÖSSZEFOGLALÁS.	87

A SZELLEMITULAJDON-JOGOK FORGALOMKÉPESSÉGE – A JOGÁTRUHÁZÁS LEHETŐSÉGEI DR. KESERŐ BARNA ARNOLD PHD

1. BEVEZETÉS	89
2. A SZELLEMITULAJDON-JOGOK FORGALOMKÉPESSÉGE	90
2.1. A szerzői jogok forgalomképessége.	90
2.2. Az üzleti titok forgalomképessége	94
2.3. Az iparjogvédelmi jogok forgalomképessége.	95
3. A JOGÁTRUHÁZÁSI SZERZŐDÉS SZABÁLYAI.	97
4. A MUNKAVISZONY ÉS HALLGATÓI JOGVISZONY SZEREPE A JOGUTÓDLÁSI LÁNCSOLATBAN.	99

LICENCIASZERZŐDÉSEK AZ EGYETEMI TUDÁSMENEDZSMENTBEN DR. MOLNÁR ISTVÁN PHD

1. A LICENCIASZERZŐDÉSEKRŐL ÁLTALÁBAN	103
2. A LICENCIASZERZŐDÉSEK EGYES RENDELKEZÉSEI.	105
2.1. A licencszerződés tárgya	106
2.2. Kizárólagosság	106
2.3. Allicensia adás lehetősége	107
2.4. Hasznosításra engedélyezett tevékenységi kör	108

2.5. A hasznosítási engedély földrajzi és iparági terjedelme	108
2.6. Fizetési feltételek	109
2.7. Ingyenes licencia	111
2.8. A szavatosság és felelősség	112
2.9. A felhasználási szerződésekről	112

ÜZLETI TITOK AZ EGYETEMI TUDÁSMENEDZSMENTBEN

DR. MOLNÁR ISTVÁN PHD

1. BEVEZETÉS	117
2. AZ ÜZLETI TITOK VÉDELME	117
3. AZ ÜZLETI TITOK MEGSÉRTÉSE	121

A SZELLEMI VAGYON ÉRTÉKÉNEK SZÁMVITELE A VONATKOZÓ SZABÁLYOZÁS TÜKRÉBEN

HASZONITS ANDRÁS

1. A SZELLEMI VAGYON GAZDASÁGI JELENTŐSÉGE	127
2. IMMATERIÁLIS ESZKÖZÖK SZÁMVITELI KELETKEZTETÉSÉNEK MÓDOZATAI	128
2.1. Akvizíció	128
2.2. M&A	129
2.3. Aktiválás	129
2.4. Apportálás	131
3. LEGFŐBB NEMZETKÖZI SZÁMVITELI SZABÁLYOZÓK	133
3.1. Immateriális eszköz fogalma	134
3.2. Immateriális eszközök értékének meghatározása	136
3.3. Hasznos élettartam megállapítása	140
4. GYAKORLATI MEGFONTOLÁSOK	142

AZ OPEN ACCESS PUBLIKÁLÁS SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEI A FELSŐOKTATÁSI – KUTATÓI PÁLYÁN

PROF. DR. BARTA JUDIT – DR. SÁPI EDIT PHD

1. BEVEZETŐ	147
2. AZ OA ESZMÉJE ÉS ANNAK MEGERŐSÖDÉSE	147

2.1. A tudományos kutatás szabadsága, megosztása és a szabad hozzáférés igénye	147
2.2. Az OA tartalmi jelentése és hatása a szerzői jogokra	149
2.3. Az OA és a tudományos karrier	151
3. A NYÍLT HOZZÁFÉRÉSŰ PUBLIKÁCIÓK FINANSZÍROZÁSA: A SZERZŐ NEM KAP DÍJAT, HELYETTE Ő FIZET?	152
4. AZ OPEN ACCESS PUBLIKÁLÁS SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEI	156
4.1. A szerzőség kérdése	156
4.2. A szerzői mű eredetisége	157
4.3. A szerző és kiadó felhasználási joga	158
4.4. A mű harmadik személyek általi felhasználása	161
5. ÖSSZEGZÉS	163

A SZOLGÁLATI MŰVEK AZ EGYETEMEKEN

DR. LEGEZA DÉNES PHD

BEVEZETÉS	167
1. A MAGYAR SZERZŐI JOGI SZABÁLYOZÁS ÉS JOGGYAKORLATA	167
6.1. A „munkaviszonyból folyó kötelesség” bírói értelmezése	168
6.2. A munkakör terjedelme a magyar munkajogi joggyakorlatban	171
2. AZ EGYETEMI OKTATÓK, TUDOMÁNYOS KUTATÓK ÉS AZ EGYETEMI HALLGATÓK HELYZETE	173
3. A SZELLEMITULAJDON-KEZELÉSI SZABÁLYZAT	174
4. ÖSSZEGZÉS	177

A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK LÉTREHOZATALÁBAN VALÓ RÉSZVÉTEL EGYES SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEI

DR. HABIL. POGÁCSÁS ANETT

1. A TUDOMÁNYOS EREDMÉNY HELYE A SZERZŐI JOGBAN	179
2. AZ ALKOTÁS FOLYAMATÁBAN RÉSZTVEVŐK	181
2.1. A múzsa csókja – ihlet, gondolatok, ötletek	181
2.2. Tény-e a tény?	184
2.3. Néhány nélkülözhetetlen résztvevőről	188
3. „MEGY-É ELŐBBRE MAJDAN FAJZATOM...”	190

EGYENSÚLY AZ ÓRIÁSOK VÁLLÁN – SZERZŐI JOGI SZABAD FELHASZNÁLÁSOK AZ AKADÉMIAI SZFÉRÁBAN

DR. UJHELYI DÁVID PHD, LL.M.

1.	BEVEZETÉS	193
2.	AZ AKADÉMIAI ALKOTÁS SAJÁTOSÁGAI ÉS ALAPJOGI VETÜLETE	194
3.	NEMZETKÖZI ÉS UNIÓS KÖRNYEZET	198
3.1.	Nemzetközi jogforrások	198
3.2.	Az Európai Unió joga	200
4.	A HAZAI SZERZŐI JOGI MEGKÖZELÍTÉS	206
5.	KITEKINTÉS – A SZERZŐI JOGI EGYENSÚLY ÉS AZ AI	209
6.	KONKLÚZIÓ	211

FÜGGELÉK

IP HASZNOSÍTÁS A GYAKORLATBAN: AZ EGYETEMI SAJÁT TŐKE ÉS AZ EGYETEMI KOCKÁZATI TŐKETÁRSASÁGOK (UNI-VC) SZEREPE A KORAI FÁZISÚ HASZNOSÍTÓ VÁLLALKOZÁSOK TÁMOGATÁSÁBAN

PROF. DR. HAIDEGGER TAMÁS – ÁRENDÁS CSABA – HOMONNAI GÁBOR . . . 214

	ÖSSZEFOGLALÓ	215
1.	EGYETEMI INNOVÁCIÓS POTENCIÁL KIAKNÁZÁSA	216
1.1.	Miért fontosak az egyetemi innovatív projektek?	218
1.2.	Hogyan segítsük több innovatív projekt létrejöttét?	219
1.3.	Aktív innovációmenedzsment	219
2.	INNOVATÍV PROJEKTEK BEVONZÁSA AZ ÖKOSZISZTÉMÁBA	220
2.1.	Egyetemi polgárok és innovátorok motiválása	220
2.2.	Oktatás	223
2.3.	A megvalósítás komplexitása	224
2.4.	Marketing és PR tevékenységek	227
3.	KOCKÁZATI TŐKE ALAPÚ FINANSZÍROZÁS	228
3.1.	Alternatív finanszírozási megoldások és a kockázati finanszírozás pozicionálása	229
3.2.	Általánosan elfogadott projektbemutató anyag felépítése, potenciális értékelési megközelítés	230

3.3.	Nagyon ambiciózus projektek preferálása	234
3.4.	Befektetések kezelése, stratégiai tervezés	234
3.5.	Befektetői Egyetem koncepciója	236
3.6.	Célorientált megközelítés, üzleti és stratégiai tervezés	238
4.	INNOVÁCIÓS ELMÉLETI ESZKÖZTÁR, FŐBB OKTATÁSI ELEMEEK AZ OKTATÁS PROJEKT VÉGREHAJTÁSA SORÁN	239
5.	ÖSSZEFOGLALÁS	240
6.	FELHASZNÁLT IRODALOM	241

A SZELLEMITULAJDON-JOGOK FORGALOMKÉPESSÉGE – A JOGÁTRUHÁZÁS LEHETŐSÉGEI

DR. KESERŐ BARNA ARNOLD PHD

tanszékvezető egyetemi docens

Széchenyi István Egyetem, Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék

1. BEVEZETÉS

A szellemitulajdon-jogok eredendő célja, hogy ne csak az alkotás örömét védjék, hanem a megtermelt szellemi javak gazdasági kiaknázását is biztosítsák. Ahogy Abraham Lincoln fogalmazott, a szabadság a tehetség tüzehez az érdek olaját adta. Ezt általánosítva elmondható, hogy a jogi védelem célja nem pusztán az alkotó egyén erkölcsi védelme, hanem a vagyoni gyarapodás lehetőségének az ígérete.¹ A szellemitulajdon-jogok ún. kiaknázási jogok, amelyekkel a jogosultságban rejlő természeti és gazdasági lehetőségek kihasználhatóak. Ennek különösen nagy jelentősége van az akadémiai szférában. A szellemi tulajdon előállítása ugyanis sokszor igen költséges, így mind a közfinanszírozású kutatóhelyeken, mind pedig a modellváltáson átesett egyetemeken kulcskérdés a megtermelt szellemi javak értékteremtő képessége.

A szellemitulajdon-jogok forgalomképessége két szempontból fontos. Az első, hogy az alkotó személytől a kutatóhely képes-e egyáltalán megszerezni a szellemi alkotás jogait. Ugyanis ez korántsem magától értetődő, és önmagában attól, hogy például egy egyetemi projekt keretében hoznak létre valamilyen alkotást, még egyáltalán nem biztos, hogy az egyetemnek bármilyen joga keletkezik rajta. Egy jogi személy ugyanis sosem lesz alkotó személy, sem szerző, sem feltaláló nem lehet. Alkotó személy kizárólag természetes személy, azaz ember lehet. Éppen ezért kiemelten fontos annak a kérdésnek a jogi háttere, hogy ettől a személytől hogyan kerülhetnek a jogok a kutatóhelyhez. Ugyanis ez vezet a forgalomképesség jelentőségének második aspektusához, a hasznosításhoz, amellyel a kutatóhely nyereségre tehet szert a szellemi alkotás kiaknázása révén.

A szellemi tulajdon hasznosításának egyik módja a licencia, amellyel külön fejezet foglalkozik. A másik tipikus hasznosítási lehetőség a szellemitulajdon-jogok átruházása, egyszerűbben fogalmazva, eladása. A két hasznosítási mód közötti reláció egy dolog bérbeadása és eladása közötti viszonyhoz hasonlítható. Üzleti döntést igényel, hogy a felek inkább hosszútávú jogviszonyba lépnek egymással, és licencia szerződés révén folyamatosan hasznosítják az adott szellemi alkotást, vagy pedig egyszeri jogügylettel átruházzák az ahhoz kapcsolódó jogokat. Utóbbira általában akkor kerül sor, amikor a kutatóhely külső partner megbízásából és finanszírozásából állít elő valamilyen szellemi tulajdont. Ilyenkor a feleknek nem célja a tartós piaci együttműködés, ehelyett inkább a kutatási kapacitások felhasználásával a kutatóhely előállítja a megrendelt tudást, majd azt értékesíti a megrendelő számára.

Üzletileg ez egyszerűnek hangzik, jogilag azonban ennél bonyolultabb, és a gyakorlati tapasztalat is azt mutatja, hogy a legtöbb hiba – nem csak akadémiai

¹ JOYCE, CRAIG – PATRY, WILLIAM – LEAFEEFER, MARSHALL – JÁSZI PÉTER: *Copyright Law*. Matthew Bender, New York, 1994, 18. p.

kutatóhelyeken, hanem másutt is – éppen a jogátruházás körében fordul elő. Nagyon könnyű ugyanis érvénytelen szerződéseket kötni ezen a területen.

Az átruházást szokták a technológia-transzfer kifejezéssel is illetni. E fogalmak ugyan részben átfedésben állnak egymással, de a szellemi tulajdon-jogok nem mindegyike technológiai jellegű (pl. szerzői jogok, védjegyek), ezért a technológia-transzfer inkább a műszaki jellegű oltalmi formákhoz tartozó jogok átruházása körében használatos. Az átruházás történhet közvetlenül a szellemi tulajdont létrehozó és az azt megszerezni kívánó fél között is, azonban főleg egyetemi környezetben gyakori az ún. hídképző intézmények, vagy másképpen fogalmazva multidiszciplináris technológia-transzfer szervezetek közbe ékelődése a folyamatba.² Ezek a szervezetek általában a kutatóhely százszázalékos tulajdonában álló gazdasági társaságok, amelyeknél az üzleti döntéshozatal és a szerződéskötés sokszor gördülékenyebb, valamint ezzel a közvetlen üzleti kockázatot is ezek a társaságok viselik az intézmény helyett.

2. A SZELLEMITULAJDON-JOGOK FORGALOMKÉPESSÉGE

Mind a dologi tulajdon, mind a szellemi vagyon hasznosítása esetén alapvető jelentőségű a forgalomképesség kérdése. A forgalomképesség azt jelenti, hogy az adott jog vagyoni viszonyok tárgya lehet, és lehetséges a jogosult személyének megválttatása ügyleti alapon.

A forgalomképesség alapján nagyon fontos különbséget tenni a szerzői jog, az üzleti titok és az iparjogvédelem között, ugyanis e három területre lényegesen eltérő szabályok vonatkoznak.

2.1. A szerzői jogok forgalomképessége

Általánosan elfogadott tézis, hogy míg az angolszász típusú szerzői jog erősen befektetőcentrikus, és emiatt a vagyoni jellegű kiaknázás lehetőségét széles körben hivatott biztosítani, addig a kontinentális európai országokban – így hazánkban is – a szerzői jogok lényegesen személyhez kötöttebbek, a művek az alkotó személy személyiségjegyeinek reprezentációi, emiatt pedig a vagyoni értelemben vett mozgástér is szűkebb, ellenkező esetben az az alkotó személy személyiségének kiárusítását eredményezné.³

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban Szjt.) 9. §-a rendelkezik a szerzői jogok vagyoni forgalomban történő részvételéről.⁴ Eszerint a szerzői jogot mint jogosultságok csokrát ketté kell választani. A szerzőt megillető személyhez fűződő jogok (a mű nyilvánosságra hozatalának és visszavonásának joga, a névjog, és a mű integritásához fűződő jog) át nem ruházhatóak, sem törvény, sem öröklés útján nem szállhatnak át másra, és a szerző sem mondhat le róluk. Mivel a szerzőség egy ténykérdés, ezért hiába állapodna meg a szerző egy másik személlyel, hogy őt kell a mű szerzőjének tekinteni, ennek a megállapodásnak semmilyen jogi jelentősége nem lesz, mivel a szerzőség vagy másképpen névjog nem ruházható át, az kizárólag a művet megalkotó személyt illetheti meg. Éppen ezért célszerű tartózkodni az olyan megállapodásoktól, amelyek a valóságtól eltérő szerzőségi viszonyokat rögzítenek, mert az sosem lesz érvényes, és ha bizonyíthatóak a szerzőségi viszonyok, akkor e szerződés érvénytelensége könnyen felszínre kerülhet.

A szerzői jogok másik, lényegesen nagyobb csoportját a vagyoni jogok összessége képezi. Ezek biztosítják a szerzői művekben rejlő gazdasági potenciál kiaknázását. E jogok esetében a *főszabály*, hogy forgalomképtelenek, azaz nem ruházhatóak át, nem szállhatnak és azokról lemondani sem lehet. De minthogy ez csak főszabály, ami alól a törvény kivételeket is meghatároz. Így

- a vagyoni jogok öröklhetőek, és róluk halál esetére rendelkezni is lehet,
- a vagyoni jogokat öröklő személyek a jogokról egymás javára rendelkezhetnek,
- az Szjt.-ben meghatározott esetekben és feltételekkel pedig ügyleti úton is átruházhatóak, illetve átszállhatnak a vagyoni jogok. A jogszerző pedig e jogokkal a továbbiakban rendelkezhet, kivéve, ha az átruházó szerződés eltérő kikötést tartalmazott.

Az akadémiai szférában az első két pont viszonylag ritkábban, speciális esetekben jut szerephez, míg a harmadik pont alapjaiban érinti az akadémiai hasznosítási lehetőségeket. A törvény hat esetben biztosítja a vagyoni jogok forgalomképességét. Ezekben az esetekben a vagyoni jogok az első átruházást követően is megőrzik a forgalomképességüket, azaz a jogok további átruházása is lehetséges.⁵ A kutatóhelyek tevékenységétől függően nem mindegyik esetkör bír azonos jelentőséggel, de a továbbiakban legalább röviden mindegyik bemutatásra kerül.

2.1.1. Munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott mű

Az akadémiai kutatóhelyek szempontjából ez lehet a legfontosabb kivételes forgalomképességi szabály. Az Szjt. 30. § (1) bekezdés alapján eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó köteleossége. E vonatkozásban munkaviszonnyal azonos elbírálás alá esik a közszolgálati,

² MOLNÁR ISTVÁN: *Szellemi tulajdon menedzsment és technológia-transzfer*. InnovAID Innovációs és Gazdasági Tanácsadó Kft., 2008, Kecskemét, 14. p.

³ KESERŐ BARNA ARNOLD: *John Locke tulajdonelmélete a szellemi tulajdonjogok nézőpontjából*. In: Keszérő Barna Arnold – Köhidi Ákos (szerk.): *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Eötvös József Könyv-és Lapkiadó Bt. – Széchenyi István Egyetem, Budapest – Győr, 2015, 221. p.

⁴ A szerzői forgalomképességének magyarországi történetére vonatkozóan lásd LEGEZA DÉNES ISTVÁN: *„Egyszer mindenkorra és örökre” A szerzői jog és forgalomképessége Magyarországon a Reformkortól 1952-ig*, PhD értekezés, Szeged, 2017.

⁵ GRAD-GYENGE ANIKÓ: *Egy modern szerzői jog*. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, Budapest, 2022, 52. p.

kormányzati szolgálati, közalkalmazotti, egészségügyi szolgálati, köznevelési foglalkoztatotti, adó- és vámhatósági szolgálati, rendvédelmi igazgatási szolgálati, honvédelmi alkalmazotti vagy honvédelmi szolgálati jogviszony is. Megjegyzendő, hogy ez a szabály csak a szerzőkre vonatkozik, így a szomszédos jogi jogosultakra – például előadóművészekre – nézve nem irányadó.

A munkaviszonyban alkotott művek kapcsán két dolgot szükséges kiemelni. Az egyik, hogy a szerzői mű elkészítésének munkaviszonyból folyó kötelezettségén kell alapulnia. Ez azt jelenti, hogy a munkaköri leírásban kifejezetten meg kell jelennie annak a kötelezettségnek, hogy bizonyos típusú művek előállítására a munkavállaló köteles. Eseti jelleggel pedig a munkáltatói utasítás is eltérhet a munkaköri leírástól, ami akár szerzői mű létrehozására is irányulhat.⁶ Egy kutatási projektbe történő bevonás esetén emiatt indokolt a munkaköri leírás módosítása, vagy írásba foglalt munkáltatói utasítás, amely egészen specifikusan meghatározhatja a projektfeladatokat. A másik lényeges körülmény az ún. opt out rendszer, azaz a munkáltatói jogszerzés automatikusan bekövetkezik e művek vonatkozásában anélkül, hogy a munkaszerződés erről bármilyen rendelkezést is tartalmazna. Ha a felek ezt meg akarják akadályozni, akkor erre irányuló kifejezett kikötést kell beépíteniük a munkaszerződésbe.

A szerzőt – az általában megállapított munkabéren túlmenően – megfelelő díjazásban kell részesíteni, ha a munkáltató a műre licencia szerződést köt harmadik személyekkel, vagy a vagyoni jogokat másra átruházza. A díjazás mértékénél általában figyelembe veendő, hogy a mű előállításáért eleve bért kap az alkotó, és sok esetben a kutatóhelyi infrastruktúrát használva van lehetősége az alkotó tevékenység kifejtésére. Ha ezt a többletdíjazást a felek beleértik a munkabérbe, arról kifejezetten rendelkezni kell.

A létrejött művet a szerzőnek át kell adnia a munkáltató számára, ez az aktus keletkezteti a munkáltatói jogszerzést. Ennek hiányában a jogok a munkavállalót illetik meg. A mű át nem adása azonban munkajogi felelősséget vonhat maga után. Az átadás egyúttal a mű nyilvánosságra hozatalához történő hozzájárulásnak is minősül, de a szerző kérheti a neve feltüntetésének mellőzését.⁷ A munkáltató jogosult a művön változtatásokat eszközölni, amit a szerző ugyan nem akadályozhat meg, de ha ezzel nem ért egyet, kérésére mellőzni kell a neve szerzőkénti feltüntetését.

2.1.2. Szoftverek

Az Szjt. 58. § (3) bekezdése rögzíti, hogy a szoftverre vonatkozó vagyoni jogok átruházhatóak. Ez gyakorlati szempontból jelentős lehet az akadémiai szférában,

hiszen ma már egyre több kutatás-fejlesztés szoftverorientált, különösen a mesterséges intelligencia alkalmazása miatt.⁸ Ezért abban az esetben, ha az alkotás tárgya szoftver, függetlenül a szerzők foglalkoztatási jogviszonyától, a vagyoni jogok forgalomképesek. Így nem jelent problémát, ha a hallgató, a doktorandusz vagy a külsős partner nem rendelkezik munkaviszonnyal, mert ennek hiányában is lehetséges akár a kutatóhely, akár a megrendelő teljeskörű vagyoni jogszerzése átruházási szerződés útján. (A személyhez fűződő jogok a szoftverek esetében kisebb jelentőséggel bírnak, de egy megfelelően gondos jogátruházási szerződés ezek sorsát is rendezzi.)

2.1.3. Adatbázisok

Az adatbázis önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni. Napjainkban nyilvánvalóan az elektronikus adatbázisoknak van jelentősége, különösen azoknak, amelyeket a mesterséges intelligenciák tanításához használnak. Az Szjt. 61. § (2) bekezdése szerint az adatbázisra vonatkozó vagyoni jogok átruházhatóak. Az adatbázis gyakran kapcsolódik valamely szoftverhez. Mivel mindkét mű jogai forgalomképesek, ezért egyszerre lehetséges (és célszerű) a szoftver és a hozzá tartozó adatbázis vagyoni jogainak az átruházása.⁹

2.1.4. Filmalkotások

A filmek speciális szerzői művek, mert több szerzői mű és szomszédos jogi teljesítmény ötvözeteként, rendszerint meglehetősen nagyszámú közreműködő bevonásával jönnek létre. A filmek későbbi piaci hasznosítása gyakorlatilag lehetetlen lenne, ha minden jogosulttal külön-külön kellene szerződést kötni például a filmfesztiválon történő bemutatásról, a mozis vetítésekről, vagy a streaming oldalakon történő elérhetővé tételről. Ezért az Szjt. 66. §-a lehetővé teszi, hogy megfilmesítési szerződés útján a film szerzői a film előállítójára, azaz a producerre ruházzák át a vagyoni jogait. A producer így egyszemélyben megszerzi a film hasznosításához szükséges valamennyi jogot, és hatékonyan lesz képes további szerződéseket kötni.¹⁰ Producer lehet természetes személy és jogi személy is, így adott esetben egy egyetem vagy más kutatóhely is kerülhet filmelőállító minőségbe, amennyiben saját költségén maga szervezi meg a film létrehozását. Ebben az esetben megfilmesítési szerződés útján szerezheti meg a filmmel kapcsolatos szerzői vagyoni jogokat, továbbá az előadóművészek vagyoni jogait is.¹¹

⁸ A szoftverek szerzői jogi védelméhez lásd HARKAI ISTVÁN: *A szoftver szerzői jogi oltalma*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2023/4., 97-110. p.

⁹ Az adatbázisok szerzői jogi védelméhez lásd MUNKÁCSI PÉTER: *1996 után – aktualitások az adatbázisok nemzetközi szintű sui generis védelméről*. II. rész: *Az európai adatbázis-irányelv értékelése*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2006/1., 58-70. p.

¹⁰ TAKÓ SÁNDOR: *Film és jog a gyakorlatban. A filmalkotás folyamatát övező egyes magánjogi kérdések*. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, Budapest, 2021, 42. p.

¹¹ A megfilmesítési szerződésről lásd részletesen GRAD-GYENGE ANIKÓ: *Film és szerzői jog. A megfilmesítési szerződés*. Média tudományi Intézet, Budapest, 2016.

⁶ LEGEZA DÉNES: *A munkaviszonyban létrehozott művek joggyakorlata napjainkban*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2016/3., 102. p.

⁷ E körben speciális eset a „ghost-writing”, ahol a felhasználás jellege és módja eleve azt diktálja, hogy a más számára írott beszédek és cikkek esetén az írásművet a munkáltató intézkedése szerint fel lehet használni a szerző neve nélkül, illetve más személy neve alatt.

2.1.5. Reklámozás céljára megrendelt művek

E kivétel esetén nem a mű típusa, hanem a létrehozásának a célja a meghatározó. A Szjt. 63. § (1) bekezdése alapján a reklámozás céljára megrendelt mű vagyoni jogai a felhasználóra átruházhatóak. Ez azt jelenti, hogy ha a megrendelő olyan művek elkészítését kéri, amelyek reklámozási célt szolgálnak (pl. grafikai reklámelemek tervezése, szórólapok), akkor a szerző ezeknek a jogait a megrendelőre átruházhatja. A szerződésben rögzíteni szükséges a mű reklámfunkcióját, és rendelkezni kell a felhasználás módjáról, mértékéről, földrajzi területéről, időtartamáról, a reklám hordozójáról és a szerző díjazásáról. Amennyiben külső megrendelésre az egyetemmel készíttetnek reklámozás céljára művet, akkor fontos azzal tisztában lenni, hogy e szabály alapján az egyetem nem lesz jogszerző, és a tényleges alkotó személy és a megrendelő között kell a jogátruházási szerződést megkötöni. Ez alól a munkaviszonyban történő alkotás lehet kivétel, mert akkor az egyetem mint munkáltató megszerzi a művek szerzői vagyoni jogait a szerzőtől, és ezeket tovább is ruházhatja a megrendelőre. Ebben az esetben a forgalomképességnek kettős jogcíme lesz, mert a munkaviszonyra tekintettel és a reklámcélra tekintettel is forgalomképes a mű. (Ez a kivételes szabályozás azonban nem alkalmazandó olyan esetekben, amikor a mű már korábban, más célra létrejött, és csak újabban kívánják reklámozási célra hasznosítani.)

2.1.6. Együttesen létrehozott művek

E kivételnek a gyakorlati jelentősége csekély, ritkán előforduló esetről van szó. Együttesen létrehozott műről (ami nem azonos a több szerző közös művével) akkor beszélünk, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni (például egy számos programozó által készített szoftvermű, vagy egy térkép is ebbe a kategóriába tartozhat). Ilyen esetben a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt illetik a szerzői jogok, akinek a kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és aki azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

2.2. Az üzleti titok forgalomképessége

2018-ban a jogalkotó az üzleti titok szabályozását teljesen új alapokra helyezte az uniós jognak való megfelelés miatt, és a korábbi, Polgári Törvénykönyvben helyet kapott személyiségvédelmi szabályozás helyett erőteljesen szellemi tulajdon-jogi arculattal került újraszabályozásra, önálló törvényben.¹² Az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvény 4. § egyértelművé teszi, hogy az üzleti titokhoz fűződő jog teljes egészében forgalomképes. Így a hasznosítására vonatkozóan köthető licencszerződés, vagy akár részben, akár egészben e jogokat át is lehet ruházni ún. üzleti titok jogátruházási szerződéssel.

Az üzleti titok átruházása kapcsán az egyik legkritikusabb kérdés a titok megfelelő definiálása és azonosítása, azaz az átruházó szerződés tárgyának a pontos rögzítése. Később ugyanis komoly jogviták fakadhatnak abból, ha a jogszerző fél olyan általa megismert titkokat is a sajátjának gondol, amelyeket egyébként a titok jogosultja nem kívánt volna átruházni, és a szerződésből nem is vezethető le egyértelműen a jogok átszállása. Ilyenkor a jogszerző fél olyan titkokat hasznosít jogellenesen, amelyekre nincs szerződéses jogalapja. Természetesen ennek a fordítottja is elképzelhető, amikor a túl távan meghatározott tárgyi hatály miatt olyan titkokat is átruház a jogosult, amiket nem akart volna. Ezt elkerülendő, érdemes a szerződéshez titokleltárt csatolni, amelyben a felek pontosan rögzítik az átruházott titkokat tartalmazó online és offline dokumentumok nevét, verziószámát, oldalszámát, vagy egyéb, az azonosítást megkönnyítő jellemzőjét. Ezekről érdemes lehet digitális másolatot készíteni, és például egy e-aktában időbélyegzővel azt ellátni, amely később pontosan bizonyítja az átadott titkok tartalmát.

2.3. Az iparjogvédelmi jogok forgalomképessége

Az iparjogvédelmi oltalmak a szerzői jogtól eltérő logika szerint működnek. Ezek esetében a személyi jelleg minimális, vagy akár teljesen hiányzik is, éppen ezért nincs is olyan jogpolitikai érv, ami miatt a jogokban bekövetkező alanyváltozást korlátozni kellene. Éppen ezért az iparjogvédelmi jogok, és az abból fakadó igények forgalomképességét főszabály szerint valamennyi jogszabály elismeri.

A műszaki jellegű oltalmak körében az érintett jogszabályok lényegileg azonosan és tömören fogalmaznak a forgalomképességet illetően. A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban Szt.) 25. § (1) bekezdés szerint a találmányból és a szabadalmi oltalomból eredő jogok – a feltaláló személyhez fűződő jogai kivételével – átszállhatnak, átruházhatók és megterhelhetők. A használati minták vonatkozásában a használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban Hmtv.) 17. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a jogutódlásra a szabadalmi törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. A formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban Fmtv.) 21. §-a szerint a formatervezési mintához kapcsolódó és a mintaoltalomból eredő jogok – a szerző személyhez fűződő jogai kivételével – átszállhatnak, átruházhatók és megterhelhetők. Bár a magyar piacon semmilyen gyakorlati jelentőséggel nem bír (minthogy 30 év alatt csupán egyetlen ilyen oltalom volt), de a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiája kapcsán is a fentiekkel teljesen azonos megfogalmazással találkozhatunk.

E jogszabályhelyek közös jellemzője, hogy az oltalomszerzést megelőzően is már biztosítják az átruházás lehetőségét, így a szabadalmi igény, a mintaoltalmi igények és a topográfia oltalmi igény is szabadon átruházható annak érdekében, hogy az oltalomszerzési eljárást már a jogszerző fél indíthassa el. A folyamatban lévő szabadalmi, mintaoltalmi és topográfia bejelentések, valamint az oltalomszerzést követően maguk az oltalmak is hasonlóképpen forgalomképesek és átruházhatóak.

¹² BARTA JUDIT – VÁGNER TAMÁS: *Az üzleti titok védelme a magyar magánjogban*. Miskolci Jogtudó, 2019/1., 11-12. p.

Az Szt. a szabadalmak mellett a növényfajta-oltalmat is szabályozza. A növényfajtából és a növényfajta-oltalomból eredő jogok a szabadalomhoz hasonlóan forgalomképesek azzal a megszorítással, hogy olyan személyre nem ruházhatóak át, akik egyébként sem jogosultak a törvény alapján növényfajta-oltalom megszerzésére. Ugyanis az Szt. 108. § (3) bekezdés szerint csak az a nemesítő vagy jogutódja lehet a bejelentő, aki magyar állampolgár, illetve, ha lakóhelye vagy székhelye belföldön van, valamint az UPOV egyezmény hatálya alá tartozó állam vagy nemzetközi szervezet tagállamának állampolgára, illetve lakóhelye vagy székhelye ilyen állam területén van. Ezért fokozottan szükséges arra ügyelni, hogy a növényfajta-oltalmak átruházása során nem magyarországi jogszerző fél esetén annak honossága köthető-e UPOV tagállamhoz.

A A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi X. törvény (a továbbiakban: Vt.) 19. § szabályozza legrészletesebben a jogutódlás kérdését. Egyrészt általános jelleggel rögzíti, hogy a védjegyhez kapcsolódó és a védjegybejelentésből, illetve a védjegyoltalomból eredő jogok forgalomképes vagyoni értékű jogot képeznek. Kitér továbbá arra, hogy jogi személyek jogutódlása esetén a védjegy is jogutódlás tárgya lesz, hacsak ettől eltérően meg nem állapodnak a felek, vagy a körülmények alapján nyilvánvalóan nem erre irányult a felek szándéka. A Vt. külön is kiemeli, hogy a védjegyoltalom szerződéssel átruházható, akár az árujegyzék valamely részére vonatkozóan is. Azaz lehetőség van arra, hogy összetettebb árujegyzék esetén a védjegyet „feldarabolják”, és eltérő áruk vagy szolgáltatások esetén azt másra ruházzák át. Fontos korlátja azonban az átruházásnak, hogy semmis a szerződés, ha az átruházás a fogyasztó megtévesztését eredményezheti. Ez leggyakrabban akkor fordulhat elő, ha a megjelölés valamilyen földrajzi származásra utal, és a jogszerző fél esetében az biztosan nem teljesülne.¹³

Az együttes védjegyek átruházásával kapcsolatban a törvény korlátként határozza meg azt, hogy nem lehet úgy átruházni az ilyen védjegyeket, ha ezzel nem teljesülnének az együttes védjegyre vonatkozó anyagi jogi rendelkezések, így pl. csak egyesületre, köztestületre vagy egyesülésre lehet átruházni, ezektől eltérő jogalanyokra nem, és az átruházás nem eredményezheti a fogyasztók megtévesztését, vagy a szabályzata nem módosulhat az átruházás során oly módon, hogy az közrendbe, közérdeklőbe vagy jogszabályba ütközővé váljon. Ugyanezen szabályok alkalmazandóak a tanúsító védjegyekre azzal, hogy ott jogalanyiságát tekintve bárki lehet jogosult, viszont vele szemben a törvény komoly összeférhetetlenségi szabályokat határoz meg. Így nem lehetséges egy tanúsító védjegyet olyan személyre átruházni, aki ezen összeférhetetlenségi szabályoknak nem felel meg (pl. maga is gyártja a tanúsítással érintett árukat).

Fontos megjegyezni, hogy az iparjogvédelmi lajstromokhoz közhitelesség fűződik, így a jogosult személyében bekövetkezett változásokat a lajstromba be kell jegyeztetni.

3. A JOGÁTRUHÁZÁSI SZERZŐDÉS SZABÁLYAI

A szerződésekre vonatkozó szabályok tekintetében is szükséges különbséget tenni a szerzői jog és az iparjogvédelem mentén. A szerzői művek és a szomszédos jogi teljesítmények jogainak átruházására ugyan az Szt. sem tartalmaz önálló szabályrendszert, azonban törvényi analógiával a szerzői jogi licencia szerződés szabályait rendeli megfelelően alkalmazni az előadóművészek jogai tekintetében.¹⁴ A többi szomszédos jogi és kapcsolódó jogi teljesítmény tekintetében az Szt. nem tartalmaz szerződési szabályokat. Ez persze dogmatikailag egy vitatható eredményre vezet, ugyanis a licencia és a jogátruházás eredendő célját tekintve is markánsan eltér egymástól, így a „megfelelő alkalmazás” nem egészen problémamentes.

Lényeges szempont, hogy ha a licencia szerződés szabályaiból indulunk ki, akkor az lehetővé teszi a szerzői jogok átruházásának területi vagy időbeli szempontból történő korlátozását, vagy egyes felhasználási módokra szűkítését. Mivel a licencia szerződés az átdolgozás jogát csak kifejezett kikötés esetén foglalja magában, a jogátruházási szerződésben is szükséges ilyen tartalmú speciális rendelkezés.¹⁵ Mivel a felhasználási szerződésekre az Szt. főszabály szerint kötelező írásbeliséget ír elő, így – túl a gyakorlati megfontolásokon – az alaki érvénytelenség elkerülése érdekében is írásba kell foglalni a szerzői jogokat átruházó szerződést.

Figyelemmel arra, hogy a szerzői jogok nem lajstromozott jogosultságok, a jogátruházás sem követel meg semmilyen hatósági cselekményt, ahhoz kizárólag a szerződés hatályosulására van szükség.

Habár a szerzői jogi jogátruházásra is csak analógia útján áll rendelkezésre kapaszkodó gyanánt a licencia szerződések szabályanyaga, az iparjogvédelmi oltalmak átruházására még ennyit sem találunk a jogszabályokban. A fent idézett jogszabályhelyek azon túl, hogy rögzítik az egyes oltalmak forgalomképességét, semmilyen szabályt nem tartalmaznak az átruházó ügyletekre. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban Ptk.) 2:55. § teremti meg a kapcsolatot a szellemi tulajdonra vonatkozó külön törvények és a Ptk. között, amely szerint ugyanis azon kérdésekben, amelyekre e törvények nem tartalmaznak szabályt, szubszidiárius jelleggel a Ptk.-t kell alkalmazni, mint mögöttes jogforrást.¹⁶

¹⁴ Lásd részletesen FALUDI GÁBOR: *Az Szt. 55. §-ához fűzött magyarázat*. In: GYERTYÁNFY PÉTER (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2023.

¹⁵ FODOR KLAUDIA FRANCISKA – GUBICZ FLÓRA ANNA: *Szerzői jogi felhasználási szerződés*. In: Jakab András – Könczöl Miklós – Menyhár Attila – Sulyok Gábor (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Szerzői jog és iparjogvédelem rovat, rovatszerkesztő: Grad-Gyenge Anikó, Pogácsás Anett)

¹⁶ FÉZER TAMÁS: *Személyiségi jogok*. In: Osztovits András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet*. Budapest, OPTEN, 2014. 352-355. p.

¹³ A védjegyek átruházásához lásd: KESERŐ BARNA ARNOLD: *A magyar védjegyek átruházására vonatkozó szabályok összehasonlítása a közösségi védjegyoltalom átruházásának szabályaival, különös tekintettel a szellemi tulajdon elméleteire*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jog Szemle, 2011/4., 42-73. p., KESERŐ BARNA ARNOLD: *Adalékok a védjegyátruházás jogi megítéléséhez – I. rész*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jog Szemle, 2012/5., 5-22. p., A védjegyek átruházásához lásd: KESERŐ BARNA ARNOLD: *Adalékok a védjegyátruházás jogi megítéléséhez – II. rész*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jog Szemle, 2012/6., 5-27. p.

A Ptk. egyik újítása volt, hogy a XII. Címben foglalt kötelmi jogi alanyváltozási esetek között önállóan szabályozza a jogátruházás intézményét. A 6:202. § szerint a jogosult jogát másra átruházhatja, kivéve, ha jogszabály a jog forgalomképességét kizárja vagy a forgalomképtelenség a jog természetéből egyértelműen következik. Természetesen ezen absztrakt szabály alkalmazási köre nagyon tág, de ahogy a fentiekben bemutatásra került, ebbe a szellemi tulajdon-jogok is beleférnek a rájuk vonatkozó jogszabályi korlátok figyelembevételével.

A Ptk. szerint a jogszerzésre az átruházásra irányuló szerződés vagy más jogcím és a jogátruházás szükséges. A szerződést az átruházó fél és az új jogosult köti meg egymással, amellyel alanyváltozás következik be az érintett jogosultságban. Az átruházás jogcíme leggyakrabban adásvétel, ajándékozás, vagy esetleg csere lehet. Az új Ptk. egyik újítása volt a 6:215. § (3) bekezdésében rögzített szabály, miszerint a dolog adásvételére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni arra a szerződésre is, amelyből jog vagy követelés visszerhes átruházására vonatkozó kötelezettség fakad. Az ajándékozás körében ugyanilyen rendelkezést találunk a 6:235. § (3) bekezdésben. Ezzel a 2014 előtti jogszabályi környezethez képest egyértelművé vált, hogy dogmatikailag is helytálló a szellemi tulajdon-jogok adásvételéről beszélni.

Természetesen a Ptk. adásvételre vonatkozó normái között számos olyat találhatunk, amelyek nem értelmezhetőek az iparjogvédelem területén. Így például a birtokátruházás szabályai, az ingatlan adásvétel szabályai, a fogyasztói adásvétel szabályai nem alkalmazhatóak, ugyanakkor a tulajdonjog fenntartás, az elővásárlási-, visszavásárlási-, eladási- és vételi jog aggály nélkül alkalmazható.¹⁷

Végezetül azt szükséges kiemelni, hogy az iparjogvédelmi jogok közhiteles nyilvántartásban lajstromozott jogosultságok (leszámítva a lajstromozás nélküli közönségi formatervezésminta-oltalmat), ezért a jogátruházáshoz szükséges a jogosult személyében bekövetkezett változás nyilvántartásba vétele. Ezt magyar iparjogvédelmi jogok esetén az Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához (a továbbiakban: SZTNH) történő, jogutódlás tudomásul vétele iránti kérelem benyújtásával és ehhez kapcsolódó illeték megfizetésével lehet megtenni.¹⁸ Szorosan ehhez kapcsolódik, hogy habár az iparjogvédelmi jogok átruházására anyagi jogi értelemben nem írnak elő a jogszabályok formakényszert, ugyanakkor az egyes oltalmakra vonatkozó törvények lajstromvezetési szabályai megkövetelik az okirati bizonyítékot ahhoz, hogy az SZTNH a lajstromba bármilyen bejegyzést tehessen. Ebből kifolyólag az alanyváltozás alátámasztásához mindenképpen szükséges írásbeli okirat.

4. A MUNKAVISZONY ÉS HALLGATÓI JOGVISZONY SZEREPE A JOGUTÓDLÁSI LÁNCOLATBAN

A korábbi alfejezetben bemutatásra került, hogy a munkaviszony, vagy ahhoz hasonló, az Szjt.-ben nevesített foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében létrehozott szerzői művek vagyoni jogai a főszabállyal ellentétben forgalomképesek, ezért a szerzői művek hasznosításakor kiemelten fontos kérdés a munkaviszony fennállását vizsgálni.

Ehhez képest az üzleti titok vonatkozásában a munkaviszony megléte vagy hiánya semmilyen mértékben nem befolyásolja a titok forgalomképességét, az attól teljesen független. Mi több, a törvény nem ismeri a szolgálati jellegű üzleti titkot sem. A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 8. §-a pedig csupán arra utal, hogy a munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot megőrizni.

Az iparjogvédelmi jogok forgalomképességének lehetőségét sem befolyásolja az alkotó személy foglalkoztatási jogviszonya. Az annyiban bír csupán jelentőséggel, hogy ahol munkaviszonyból fakadó kötelezettség a szellemi alkotás létrehozása, és a vonatkozó jogszabályok ezt a szolgálati jelleget elismerik, ott a szellemi alkotáshoz fűződő jogok a törvény erejénél fogva szállnak át a munkáltatóra, és nem szükséges hozzá külön jogátruházási szerződés. Ez alapján beszélhetünk szolgálati találmányról, szolgálati növényfajtaról, szolgálati formatervezési mintáról, szolgálati használati mintáról és szolgálati topográfiairól. Nem létezik viszont szolgálati védjegy és szolgálati földrajzi árujelző, mivel ezen oltalmaknak fogalmilag nem része az alkotó jelleg.¹⁹

A jogutódlási láncolat ezért az üzleti titkok és az iparjogvédelem területén lényegében problémamentesen kezelhető munkaszerződésekkel és/vagy jogátruházási szerződésekkel. A szerzői jogok korlátozott forgalomképessége miatt azonban a szerzői művek vonatkozásában körültekintőbben kell eljárni. Gyakran okoz problémát, hogy egy-egy kutatási projektben egyszerre vesz részt például egy egyetemi alkalmazott, egy graduális hallgató, egy doktorandusz, és egy külső céges partner, akik közösen állítanak elő tanulmányokat, vizsgálati anyagokat, terveket, amelyek szerzői műnek minősülnek. Ha ezeknek a jogait szeretnék a külső partnerre, mint finanszírozóra és megrendelőre átruházni, akkor az jogilag nem lehetséges az összetett személyi kör miatt egy egyszerű jogátruházási szerződéssel. Ilyenkor jogátruházási és licencia szerződések párhuzamos alkalmazására van szükség,

¹⁷ FALUDI GÁBOR: *A szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházás a Ptk. háttere előtt*. Jogtudományi Közlöny, 2013/2., 590. p., FALUDI GÁBOR: *Az új Ptk. hatása a szerzői jogi és iparjogvédelmi jogátruházási szerződésekre*. In: Pogácsás Anett (szerk.): *Quaerendo et Creando. Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából*. Szent István Társulat, Budapest, 2014, 185–186 p.

¹⁸ LUKÁCSI PÉTER: *A védjegy a vagyoni forgalomban*. In: FALUDI GÁBOR – LUKÁCSI PÉTER (szerk.) *A védjegy törvény magyarázata*. HVG ORAC, Budapest, 2014, 255–256 p.

¹⁹ Ehhez képest ún. alkalmazotti találmány az, amikor a feltaláló olyan találmányt dolgoz ki, amelynek hasznosítása a munkáltatója tevékenységi körébe tartozik, de a feltalálónak nem volt munkaviszonyból eredő kötelessége a feltalálói tevékenység folytatása (mivel valamilyen más munkakörben dolgozott). Alkalmazotti találmány esetében nincsen törvényi jogutódlás, a jogok a feltalálót illetik meg, azonban a munkáltatót nem kizárólagos hasznosítási jog illeti meg. Természetesen jogátruházási szerződés konszenzusos megkötésének nincsen akadálya.

amelyekkel a legtöbb jogot tudják biztosítani a megrendelő számára. Az egyetemi alkalmazottra ugyan alkalmazhatóak a munkaviszonyban alkotott művek szabályai, és az ő vonatkozásában a szerzői jogok forgalomképesek lesznek, azonban sem a hallgató, sem a doktorandusz, sem a külső céges partner közreműködése nem munkaviszony keretében történik, hanem jellemzően polgári jogi kutatási szerződés keretei között, az pedig már nem tartozik bele a forgalomképességi kivételek körébe. Így ezen személyek vonatkozásában érvénytelen is lenne jogátruházásra vonatkozó szerződéseket kötni, helyette a lehető legszélesebb körű licencia jogokat kell biztosítani a megrendelő számára, hogy az minél teljesebb körben kiaknázhassa a szerzői műben rejlő lehetőségeket.

Itt érdemes megjegyezni, hogy az egyetemek jogszerzése a hallgatók által előállított szellemi alkotások vonatkozásában az elmúlt két évtizedben jelentős változáson esett át. A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény 48. § (2) bekezdése még úgy rendelkezett, hogy a hallgató által a hallgatói jogviszonyából vagy kollégiumi jogviszonyából eredő kötelezettségeinek teljesítésével összefüggésben keletkezett szellemi alkotás átadására a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott szellemi alkotások szabályait kell alkalmazni, így lényegében a mű átadásával a felsőoktatási intézmények jogszerzése automatikusan bekövetkezett.

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: Nftv.) 2012. január 1. napján lépett hatályba, és ezt az automatikus jogszerzési mechanizmust már nem tartotta fent. Ehelyett a 44. § (3) bekezdés b) pontja 2018.12.17. napjáig tartalmazott szabályt arra vonatkozóan, hogy ha a hallgató a felsőoktatási intézményben vagy annak részvételével működő gazdálkodó szervezetben – nem a tanulmányaihoz kapcsolódó tevékenység körében – hallgatói munkaszerződés alapján munkát végzett, akkor a szellemi alkotáshoz fűződő vagyoni jogok – ideértve a szerzői jogokat is – a felsőoktatási intézményre vagy a gazdálkodó szervezetre szálltak át a mű átadásával. Ez a megoldás tehát már jelentősebb szűkebb jogszerzési lehetőséget biztosít az egyetemek számára az Nftv. hatálybalépése előtti időszakhoz képest.

Az Nftv. módosítása következtében 2018. december 18. napjától azonban a fenthez hasonló szabályt sem a hallgatók, sem a doktoranduszok esetében nem találunk, mivel a törvény indokolása szerint már hallgatói munkaszerződés nélkül is lehet a képzési programhoz közvetlenül nem kapcsolódó munkát végezni. Munkaviszony, vagy ahhoz hasonló foglalkoztatási jogviszony hiányában pedig csak az egyes műtípusokhoz tartozó további kivételek esetén merülhet fel a szerzői jogok forgalomképessége, minden más esetben jogátruházás helyett a lehető legszélesebb jogokat biztosító licencia szerződést szükséges kötni. Az iparjogvédelmi jogok esetében szintén csak jogátruházó szerződéssel szerezhetik meg az egyetemek a hallgatókat illető jogokat. Ez akkor is igaz, ha a hallgató, a doktorandusz vagy a

külső partner elfogadja magára nézve kötelezőnek az intézmény szellemi tulajdon-kezelési szabályzatát. Ezzel például a mű bejelentésére, átadására, titokban tartására ugyan vállalhatnak kötelezettséget, de a szabályzat nem írhatja felül a törvényi forgalomképességi szabályokat, és nem minősítheti szolgálati művé azt, ami a törvény alapján nem az. Azaz a hallgató és az egyetem relációjában ma már nem léteznek automatizmusok a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok átszállására.